

GRENZEN AAN DE BUITENGERECHTELIJKE
AFHANDELING VAN GESCHILLEN

GRENZEN AAN DE
BUITENGERECHTELIJKE
AFHANDELING
VAN GESCHILLEN

Aloïs VAN OEVELEN
Joëlle ROZIE
Stefan RUTTEN
(eds.)

 intersentia
Antwerpen – Cambridge

Grenzen aan de buitengerechtelijke afhandeling van geschillen
Aloïs Van Oevelen, Joëlle Rozie en Stefan Rutten (eds.)

© 2019 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Omslagbeeld: Danny Juchtmans

ISBN 978-94-000-1097-0
D/2019/7849/148
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

WOORD VOORAF

Dit boek bevat de referaten van de studienamiddag die op 28 november 2019 door de onderzoeksgroep “Rechtshandhaving” van de Faculteit Rechten van de Universiteit Antwerpen werd georganiseerd over “Grenzen aan de buitengerechtelijke afhandeling van geschillen”.

Door de wet van 21 februari 2005 “tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling” (BS 23 maart 2015, tweede editie) werd de bemiddeling in ons rechtssysteem ingevoerd als een volwaardige vorm van buitengerechtelijke geschillenoplossing. Elk al dan niet grensoverschrijdend geschil van vermogensrechtelijke aard, met inbegrip van een geschil waarbij een publiekrechtelijke rechtspersoon betrokken is, kan het voorwerp van een bemiddeling uitmaken. Niet-vermogensrechtelijke geschillen die vatbaar zijn voor dading en de geschillen voortvloeiende uit een feitelijke samenwoning, kunnen eveneens het voorwerp van een bemiddeling uitmaken (art. 1724 Ger.W.). Een bemiddelaar zal het tussen partijen gerezen probleem in hun plaats niet oplossen, maar hen wel bijstaan om met een positieve ingesteldheid te werken aan een toekomstgerichte oplossing.

Het kan niet worden ontkend dat de belangstelling voor bemiddeling als alternatief voor de gerechtelijke afhandeling van geschillen de jongste jaren flink is toegenomen. De verklaring hiervoor is niet alleen dat vele rechtscolleges, in het bijzonder op het niveau van de hoven van beroep, overbelast zijn, maar ook omdat procederen de jongste jaren een flink stuk duurder is geworden.¹

In de eerste, in het Engels geschreven bijdrage bespreekt Dilyara NIGMATULLINA (postdoctoraal onderzoekster Universiteit Antwerpen) de grenzen aan het gebruik van bemiddeling in burgerlijke en handelszaken en in strafzaken vanuit een Europese en rechtsvergelijkende invalshoek. In dit onderzoek komen de rechtsstelsels van Frankrijk, Litouwen, Cyprus, Litouwen, Hongarije, Bulgarije, Finland en Spanje aan bod. Uit haar onderzoek blijkt dat de drie belangrijkste beperkingen voortvloeien uit de aard van de bemiddeling zelf en de rechtsdomeinen die hiervoor in aanmerking komen, de aard van de rechten die het voorwerp van het geschil uitmaken en de houding van de partijen.

---

¹ Zie daarover o.m.: T. DE JAEGER, “Het kostenplaatje van en bij Justitie: op zoek naar een duurzame visie”, *RW* 2018-19, 842. Zie ook: S. MOSSELMANS, “Wetgever (g)rolt erop los met de rolrechten”, *RW* 2018-19, 1002.

Indien een bemiddeling met succes wordt afgerond, neemt ze vaak de juridische vorm van een overeenkomst van dading aan. In de tweede bijdrage die in dit boek is opgenomen onderzoekt Nick PORTUGAELS (advocaat en navorser Universiteit Antwerpen) of de exceptie van dading een exceptie van onontvankelijkheid dan wel een verweer ten gronde is.

De derde bijdrage in dit boek is van de hand van Jan BUELENS (advocaat en docent collectief arbeidsrecht Universiteit Antwerpen). Hij onderzoekt de grenzen aan de buitengerechtelijke afhandeling van geschillen in het collectief arbeidsrecht, met als voorbeeld de ontslagbescherming van (kandidaat-)personeelsafgevaardigden. Uit zijn onderzoek blijkt dat vooral op het ogenblik van en na het ontslag de limieten van de buitengerechtelijke afhandeling duidelijker tot uiting komen.

In de vierde bijdrage bespreken Joëlle ROZIE (hoogleraar strafrecht Universiteit Antwerpen) en Steven DEWULF (substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen en docent internationaal strafrecht Universiteit Antwerpen) de grenzen aan de buitengerechtelijke afhandeling van geschillen in strafzaken. Aan de hand van een aantal afgeleide parameters analyseren zij vanuit een helicoptervisie de legaliteit, de legitimiteit, de maatschappelijke relevantie en de effectiviteit van alle buitengerechtelijke afhandelingsmechanismen in strafzaken. Onder dat laatste verstaan zij de mechanismen waarbij het Openbaar Ministerie zelf de afhandeling van een bepaald misdrijf voor zijn rekening neemt en waarvan het resultaat al dan niet achteraf (enkel) nog door de strafrechter moet worden bekrachtigd.

De vijfde bijdrage in dit boek is van de hand van Elly VAN DE VELDE (hoofddocent fiscaal recht Universiteit Hasselt, gastprofessor Universiteit Antwerpen en advocaat) en handelt over de fiscale conflictbenadering. In deze bijdrage gaat de auteur in op de mogelijkheden, de procedure en de finaliteit van drie alternatieve vormen van conflictbehandeling in Belgische fiscale zaken, namelijk de fiscale bemiddeling, het fiscaal akkoord (los van of als resultaat van een fiscale bemiddeling) en de voorafgaande beslissing in fiscale zaken, ook wel fiscale ruling genoemd. In haar bijdrage komen onder meer aan bod: wat is de rol en de positie van de fiscaal bemiddelaar in de verhouding tussen de fiscus en de belastingplichtige? Is deze rol vergelijkbaar met die van de Fiscale Rulingdienst? Kan eenieder voor alle soorten belastingen een beroep doen op deze diensten? Hoe toegankelijk is een alternatieve fiscale conflictbemiddeling? Wat is de juridische waarde van een fiscaal akkoord als resultaat van de bemiddeling?

Namens de editors en de auteurs van dit boek druk ik de hoop uit dat dit werk een nuttige leidraad mag zijn voor al degenen die betrokken zijn bij de buitengerechtelijke afhandeling van geschillen.

Namens de onderzoeksgroep “Rechtshandhaving” dank ik collega Joëlle Rozie, onderzoeksleider van de onderzoeksgroep “Rechtshandhaving”, voor al

het voorbereidende werk voor de organisatie van deze studienamiddag. Voorts dank ik alle sprekers-auteurs voor hun uiteenzetting op de studienamiddag en voor de kwalitatief hoogstaande bijdrage die zij voor dit boek hebben geleverd. Zoals bij de vorige studienamiddagen van deze onderzoeksgroep, ben ik ook veel dank verschuldigd aan het Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten, in de persoon van Pascale Buyck, Reinhilde Tulkens en Sigrid Heyninck, voor de administratieve en logistieke ondersteuning bij de organisatie van deze studienamiddag, en aan de uitgeverij Intersentia, in het bijzonder in de persoon van Kris Moeremans, voor de vlotte samenwerking en de fraaie uitgave van dit boek.

Aloïs VAN OEVELEN

Emeritus gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen

INHOUD

Woord vooraf v

Limitations to the Use of Mediation in Civil and Commercial Matters and in the Criminal Field: A European Perspective

Dilyara NIGMATULLINA	1
Introduction	1
Part 1. Limitations to the use of mediation in civil and commercial matters ...	4
1.1. Nature of mediation	4
1.2. Nature of the rights in dispute	4
1.2.1. The scope of civil and commercial matters	5
1.2.2. Delineation of rights and obligations not at parties' disposal	6
1.2.3. The nature of rights in dispute and the enforceability of a mediated settlement agreement	10
1.3. Parties' attitude and interest	16
1.4. Insufficiently 'directive' Mediation Directive?	18
Part 2. Limitations to the use of mediation in the criminal field	21
2.1. ADR and criminal justice	21
2.2. Traditional criminal justice and restorative justice	22
2.3. Avenues of practice	23
2.4. Evolutions within the EU	24
2.5. Limitations to the use of mediation	25
2.5.1. Limitations due to the limited effect of the Victims' Directive ..	25
2.5.2. Limitations due to the specificity of the criminal field	26
Conclusion	28

De "exceptie van dading": exceptie van ontvankelijkheid of verweer ten gronde?

Nick PORTUGAELS	31
Hoofdstuk 1. Inleiding	31
Afdeling 1. Context	31
Afdeling 2. Opzet	34
Hoofdstuk 2. Kracht van gewijsde	34
Afdeling 1. Begrip	35
Afdeling 2. "In hoogste aanleg"	36
Afdeling 3. Dading heeft geen kracht van gewijsde in hoogste aanleg	36

Hoofdstuk 3. Gezag van gewijsde	39
Afdeling 1. Begripsbepaling	39
Afdeling 2. Rechtsgevolgen	41
Afdeling 3. Bindende werking van de dading	44
Afdeling 4. Exceptie van dading	46
Hoofdstuk 4. Besluit	51

Grenzen aan de buitengerechtelijke afhandeling van collectiefarbeidsrechtelijke geschillen. Het voorbeeld van de ontslagbescherming van (kandidaat-)personeelsafgevaardigden

Jan BUELENS	55
Inleiding	55
Hoofdstuk 1. Beknopte historiek over de wettelijke bescherming van (kandidaat-)personeelsafgevaardigden	60
Hoofdstuk 2. Periode 1991-2001: het initiële mechanisme van de wet van 19 maart 1991 of veel ruimte voor buitengerechtelijke afhandeling	61
Afdeling 1. Ontslagredenen en -procedure	61
Afdeling 2. Sanctionering van onregelmatig ontslag	64
Afdeling 3. Conventionele uitbreiding van de bescherming: mogelijkheden en limieten	67
Hoofdstuk 3. Periode na 2001: frappante jurisprudentiële evoluties: grenzen aan de buitengerechtelijke afhandeling?	68
Afdeling 1. Ruimere toetsing van ontslagredenen	69
Afdeling 2. Einde van het mandaat impliceert niet het einde van de bescherming	69
Afdeling 3. Afstand van de beschermingsvergoeding: principieel mogelijk, maar onder bepaalde voorwaarden	71
Hoofdstuk 4. Het laatste bolwerk van de buitengerechtelijke afhandeling: de sanctionering van een onregelmatig ontslag, in het bijzonder de onmogelijkheid om de re-integratie van onregelmatig ontslagen (kandidaat-)personeelsafgevaardigden af te dwingen	74
Afdeling 1. Belgische rechtspraak	75
Afsluitende bedenkingen	78

Grenzen aan de buitengerechtelijke strafrechtelijke afhandeling van geschillen. Op zoek naar een evenwicht tussen een doeltreffende en rechtvaardige justitie

Joëlle ROZIE en Steven DEWULF	81
Hoofdstuk 1. Inleiding	81
Afdeling 1. Probleemstelling	81
Afdeling 2. Afbakening en methodologie	86

Hoofdstuk 2. Korte situering en empirische gegevens voor het parket Antwerpen van de te bespreken buitengerechtelijke strafrechtelijke afhandelingswijzen	89
Afdeling 1. Seponeren	89
§ 1. Algemeen kader	89
§ 2. Empirische gegevens	90
Afdeling 2. Pretoriaanse probatie	90
§ 1. Algemeen kader	90
§ 2. Empirische gegevens	91
Afdeling 3. Verval van de strafvordering mits betaling van een geldsom (minnelijke schikking)	91
§ 1. Algemeen kader	91
§ 2. Empirische gegevens	93
Afdeling 4. Verval van de strafvordering door de uitvoering van maat- regelen en de naleving van voorwaarden	96
§ 1. Algemeen kader	96
§ 2. Empirische gegevens	97
Afdeling 5. Voorafgaande erkenning van schuld (<i>guilty plea</i>)	99
§ 1. Algemeen kader	99
§ 2. Empirische gegevens	100
Afdeling 6. Spijtoptantenregeling	101
§ 1. Algemeen kader	101
§ 2. Empirische gegevens	103
Hoofdstuk 3. De verschillende grenzen in kaart gebracht	103
Afdeling 1. Het openbare-ordekarakter	103
Afdeling 2. Het legaliteitsprincipe	106
§ 1. Seponeren/pretoriaanse probatie	106
§ 2. Minnelijke schikking	109
§ 3. Uitvoering van maatregelen en naleving van voorwaarden	111
§ 4. <i>Guilty plea</i>	113
§ 5. Spijtoptantenregeling	114
Afdeling 3. Consensueel karakter	115
Afdeling 4. Rechten van derden	123
Afdeling 5. Toetsing door de rechter	125
§ 1. Seponeren/pretoriaanse probatie	128
§ 2. Minnelijke schikking en uitvoering van maatregelen en naleving van voorwaarden	133
§ 3. <i>Guilty plea</i>	136
§ 4. Spijtoptantenregeling	138
Afdeling 6. Proportionaliteitsprincipe	140
§ 1. Seponeren/pretoriaanse probatie	140
§ 2. Minnelijke schikking, uitvoering van maatregelen en naleving van voorwaarden, <i>guilty plea</i> en spijtoptantenregeling	141

Afdeling 7. Recht op een eerlijk proces.....	151
Afdeling 8. Beleidsmatige grenzen	156
Hoofdstuk 4. Evaluatie	158
Alternatieve fiscale conflictbenadering: op de grens tussen conflictvermijding, -oplossing, -voortzetting of -opstart?	
Elly VAN DE VELDE.....	169
Inleiding	169
Hoofdstuk I. Waarom alternatieve vormen van conflictbenadering <i>in fiscalibus</i> ?	170
Afdeling 1. Proceseconomie en humanisering van de fiscaliteit	170
Afdeling 2. Hogere graad van <i>compliance</i> en rechtszekerheid door preventieve conflictvermijding	171
Hoofdstuk II. Welke vormen van alternatieve fiscale conflictbenadering? ...	172
Afdeling 1. Fiscale conflictbemiddeling door (g)een 'onafhankelijke' 'derde' ...	173
Afdeling 2. Fiscale conflictvermijding of -oplossing door een 'ruling' en/of 'akkoord'	178
Hoofdstuk III. Wie is gesprekspartner bij deze vormen van alternatieve fiscale conflictbenadering?	183
Afdeling 1. Elke belastingplichtige, maar niet elke fiscale administratie.	183
Afdeling 2. Drempelloze toegang	186
Hoofdstuk IV. Wanneer is alternatieve fiscale conflictbenadering mogelijk? ...	187
Afdeling 1. Toepassingsgebied <i>ratione temporis</i>	187
Afdeling 2. Toepassingsgebied <i>ratione materiae</i>	189
Hoofdstuk V. Hoe wordt de procedure van deze vormen van alternatieve fiscale conflictbenadering opgestart?	193
Afdeling 1. Ontvankelijkheids- of prefilingsonderzoek	193
Afdeling 2. Bekendmaking van de eigenlijke aanvraag.	195
Hoofdstuk VI. Wat is het resultaat van alternatieve fiscale conflictbenadering?	196
Afdeling 1. Conflictvermijding of -oplossing die uitmondt in een 'afpraak' ...	196
Afdeling 2. Risico op conflictvoortzetting of -opstart.	198
Besluit	201